

Ankara Çocuk Psikiyatrisi

ÇOCUĞUM DOĞRU MU SÖYLÜYOR?

Okul öncesi dönemde çocukların hayal gücü ile doğru söylememe davranışı birbirine karıştırılabilir. Okul öncesi dönemdeki çocukların abartılı söylemleri ve hayallerle ilgili ifadeleri doğru söylememe durumu ile karıştırılmamalıdır. Çocuklar, hayal güçlerinin gelişmeye başlamasıyla hayal ettikleri durumları gerçekmiş gibi anlatmaya başlayabilirler. Bunun nedeni ise hayal ve gerçeği ayırt edememektir ve gerçeklik kavramının çocuklarda henüz gelişmemiş olmasındandır. Çocukların söylediği abartılı söylemler aldatma amacı taşımaz. Çocuklar gerçeği henüz değerlendiremediğinden dolayı çevresindeki kişilere hayal gücünü kullanarak veya eklemeler yaparak durumu olduğundan farklı aktarabilirler. Ayrıca çocukların geçmişe zamanlara ait olayları hatırlamada zorlanması ve gelişimsel olarak dikkat becerilerinin sınırlı olması nedeniyle gerçeğin ayırt edilememesi mümkündür. Çocuğun yaşı ilerledikçe ve gerçekleri kavrama becerisi geliştikçe hayal ile gerçek arasındaki ayrımı fark edilerek, bu durum normale döner.

Özellikle 5 yaşından küçük çocuklarda henüz gerçekliğe yönelik bağlantılar daha zayıf olduğu için, yaşları ve algılamaları ile paralel olacak şekilde çocukları "gerçekliğe" yönlendirmek ve asla "yalan" kelimesini kullanmamak gerekmektedir.

***ÇOCUKLAR NEDEN DOĞRU SÖYLEMEZLER?

- ❖ *Aile içinde veya çevrede çok sık doğru olmayan şeyler söylenmesi,*
- ❖ *Anne -babanın ve çevrenin yeterince sevgi, ilgi göstermemesi,*
- ❖ *Hatalı davranışlarının sorumluluğunu almak istememe,*
- ❖ *Özlem duydukları, olmasını istedikleri şeyler,*
- ❖ *Çevresinin ve sevdiklerinin hayranlığını kazanmak,*
- ❖ *Anne- babasının isteklerini ve beklentilerini karşılamak,*
- ❖ *Anne-babası ve çevresinin sevgi ve ilgisini paylaşmamak,*
- ❖ *Erken çocukluk döneminde aşırı ödüllendirilme ya da hiçbir davranışın ödüllendirilmemesi.*

Okul öncesi dönemdeki çocukların doğru olmayan ifadelerinin çeşitleri vardır:

HAYAL ÜRÜNÜ İFADELER: Çocuğun hayal kurması ve bu hayali gerçekleşmiş gibi düşünmesi sonucu söylenen cümlelerdir.

TAKLİT ÜRÜNÜ İFADELER: Sıklıkla ilgi çekmek ve çevresini eğlendirmek, güldürmek için söylenen cümlelerdir.

ABARTILI SÖYLEMLER: Çocuğun ortama heyecan katması amacıyla olayları olduğundan farklı anlatması durumudur.

SOSYAL ÖĞRENME İLE İLİŞKİLİ İFADELER: Genellikle aile ortamı ya da sosyal çevrede sergilenen davranışların örnek alınmasıdır. Anne ve babanın doğru söylememe davranışına tanık olan çocuk, doru söylememeyi sosyal öğrenme yöntemi ile öğrenir. Örneğin; parka gidiyoruz diyerek gerçeği saklayarak çocuğunu doktora götüreren anne-baba, çocuğun doğru söylememesine zemin hazırlar.

SAVUNMAYA DAYALI İFADELER: Çocuklara katı sınırlar ve kurallar konulduğunda, çocuk potansiyelinin üzerinde bir beceri göstermesi için zorlandığında ve çocuk anne ve babanın beklentilerini karşılayamadığında kendini korumak için doğruları söylemeyebilir.

AİLELER ÇOCUĞUN DOĞRU SÖYLEMEMESİNİ NASIL ÖNLEYEBİLİRLER?

- ❖ Çocuklar ebeveynlerini model alırlar. Anne -babalar davranış ve ifadeleriyle çocuğa doğru örnek olmalıdır.
- ❖ Yalan kelimesini kullanmamak en doğru davranıştır. Onun yerine "Şaka mı yaptın?" şeklinde bir cümle kullanılabilir.
  - ❖ Ebeveynler tutarlı davranmalı, çocuğa gerçekleştirilemeyecek sözler verilmemelidir.
  - ❖ Çocuğa karşı baskıcı, otoriter ve tehdit içerikli tutum ve davranışlardan sakınılmalıdır.
    - ❖ Çocuğa her durumda kabul edilip sevildiği hissettirilmelidir.
    - ❖ Çocuk doğruları ifade ettiği zaman takdir edilmeli ve pekiştirilmelidir.
- ❖ Çocuk doru söylemediği zaman, aşırı tepki göstermeden bunun anlaşıldığı hissettirilip ve yaşına uygun bir biçimde davranışın yanlışlığı anlatılmalıdır.

- ❖ "Yalancı! ", "Sen yalan söylüyorsun!" gibi ifadeler yerine " Acaba, bana anlatman gereken ama unuttuğun bir şeyler olabilir mi?" gibi ifadeler tercih edilmelidir.
- ❖ "Çocuğun doğru söylememe sine neden olacak davranışlardan uzak durulmalı. "Arkadaşına zarar verdin mi?" diye sormak yerine "Bugün arkadaşlarıyla nasıl vakit geçirip oynadığını merak ediyorum, anlatmak ister misin?" diyerek doğru söylemeyeceği tutumdan uzaklaşılmalıdır.
  - ❖ **Çocuğun potansiyeli ve yaşının üzerinde bir davranış sergilemesi istenmemelidir.**
- ❖ Çocuğun istek, sıkıntı, kaygı ve endişeleri dinlenmeli ve çözüm yollarını kendisinin bulmasına yardımcı olunmalıdır.
  - ❖ **Kendine güven duygusu aşılmalıdır.**

Çocuklarda doğru söylememe davranışını 7 yaşına kadar bir uyum ve davranış bozukluğu olarak değerlendirmemek gerekir. Bu nedenle okul öncesinde "yalan" olarak nitelendirilen davranışların aslında "olayı değiştirerek anlatma" davranışından başka bir şey olmadığı unutulmamalıdır. 7 yaş döneminde sonra da çocukta sıklıkla doğru söylememe davranışı gözlemleniyorsa, problem duruma yönelik bir uzmana başvurmak faydalı olabilir.

KAYNAKÇA

- Yörükoğlu, A. *Çocuk Ruh Sağlığı*. Özgür Yayınları, İstanbul, 2003.
- Semerci, B. *Birlikte Büyütelim (Çocuk Ruh Sağlığı 0-12 Yaş)*. Alfa Yayıncılık.
- Unell, B. C. ve Wyckoff, J. (Çeviri: Ümit Topuz Sargüney) *Bağırıp Çağırmadan ya da Dövmeden Çocuk Terbiyesi Sık Karşılaşılan Okul Öncesi Davranış Sorunlarına Pratik Çözümler 1 - 6 Yaşları Arası*. Hyb Yayıncılık
- Yavuzer, H. *Çocuk Eğitimi El Kitabı*. Remzi Kitapevi, İstanbul, 1997.
- "Çocuğunuz Yalan mı söylüyor?", Okul Öncesi Eğitim, http://www.abbasguclu.com.tr/okuloncesi/cocugunuz_yalan_mi_soyluyor.html
- "Çocukta Yalan Söylemenin Nedenleri", Psikolog Eylem Ayrancı, http://www.tavsiyeyediyorum.com/makale_593.htm

Uzman Klinik Psikolog Gözde TEZCAN

Ankara Çocuk Psikiyatrisi